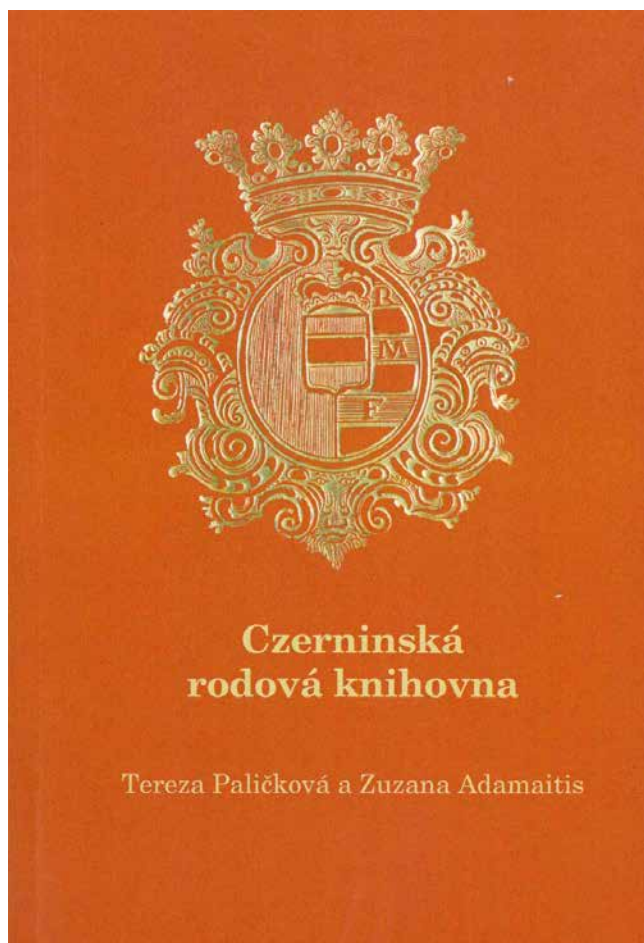

PALIČKOVÁ, Tereza – ADAMAITIS, Zuzana. Czerninská rodová knihovna: tisky 16. století czerninské proveniencie ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky. Praha: Národní knihovna České republiky, 2019. ISBN 978-80-7050-712-4.

Toto dílo je další z řady dílčích soupisů tisků 16. století zachovaných na území České republiky, ale zároveň jde o první pokus zmapování osudu knihovny významného domácího rodu, hrabat Czerninů z Chudenitz, kteří po staletí ovlivňovali vývoj naší země. Jejich knihovna se postupně rodila na zámku v jihočeském Jindřichově Hradci, kde navázala na původní knihovnu svých předchůdců Slavatů z Chlumu a Košumberka, jejichž dědictví převzali. Paralelně pravděpodobně shromažďovali Czerninové knihy i ve svém reprezentativním paláci na Hradčanech. Obě tyto části se pak staly součástí tzv. „pražské lobkowiczské“ knihovny, kterou zakoupila v roce 1928 Veřejná a univerzitní knihovna v Praze, tj. dnešní Národní knihovna. V této instituci sice zůstala podstatná část czerninské sbírky, ale mnohé tzv. duplikáty byly předány dalším veřejným knihovnám, čímž byla

její celistvost poškozena. Ve fondu této knihovny vyhledávaly autorky tisky 16. století, které mohly na základě provenienčních znaků prokazatelně určit jako původně czerninské. Určujícími znaky byla heraldická czerninská supralibros, signaturové štítky, nebo knihy s „kulatým razítkem s knížecí korunkou a iniciálami ACZ“. Na s. 313 otištěná fotografie ovšem ukazuje korunu nikoliv knížecí (tohoto důstojenství Czerninové nikdy nedosáhli), ale obecně šlechtickou bez určení příslušnosti ke konkrétnímu stavu. Dalšími prameny byly autorkám katalogy knihovny uložené v Národní knihovně a v Státním oblastním archivu v Třeboni, pobočka Jindřichův Hradec. Zde autorky objevily i některé účty za nakoupené knihy. Součástí úvodní studie jsou také kratší charakteristiky několika významných provenienčních celků, které do czerninské knihovny vplynuly. V první řadě jde o knihy Jana Jiřího Jáchyma Slavaty (1637–1689) s jeho vlastnickým příspěvkem. Knihy z literatury se známým slavatovským písmenným supralibros „I. I. S. R. I. C. S. D. C. E. K.“ nebyly prozatím ve fondu nalezeny, možná jsou na tisících století sedmnáctého. Výskyt knih z knihovny Johanna Joachima hraběte Enzmišnera z Windhagu není překvapivý, stopy po této kdysi mohutné knihovně se nacházejí na mnoha rozličných místech. Za objev lze rozhodně považovat několik knih z majetku Jaroslava Smiřického ze Smiřic (1588–1611) a zejména další poměrně rozsáhlý soubor knih slavného bibliofila Franze Gottfrieda Troila, a s tím související knihy Marie Benigny Piccolomini. Osud této mimořádné sbírky již delší dobu zaměstnává mnohé badatele.

Nejrozsáhlejší část knihy samozřejmě představuje vlastní soupis tisků 16. století. Popisy jsou vyhotoveny v souladu se současnou praxí, tituly i impresy jsou důsledně transliterovány, abreviatury jsou uváděny v hranatých závorkách, vedle standardních bibliografických informací obsahují i dříve neuváděný rozpis tiskařských signatur (včetně upozornění na chyby tiskařů), což je velmi chvályhodné. Navíc bývají popisy občas doplněny komentářem obsahu knihy. Rozměr knihy je uváděn podle počtu folií ve složce, ale důsledné uplatnění tohoto pravidla je zavádějící; u některých tisků (např. č. 395, 410–411) by bylo třeba doplnit skutečný formát klasickým způsobem knihovnických rozměrových kategorií. Proto jsou popisy pro jistotu doplněny velikostí knihy na výšku v centimetrech.

Katalogové záznamy obsahují i typografický popis knihy, v obdobných soupisech ne vždy uváděný. Pozornost byla věnována i popisu signetů, včetně opisů deviz. Snad v č. 294 by bylo možné místo podrobného popisu mytologické

bytosti napsat Triton. Za uživatelsky přívětivá lze označit živá záhlaví, která badatel uvítá při listování, stejně jako uvádění katalogových čísel v rozpisu konvolutu, a naopak katalogového čísla prvního díla konvolutu u přívazků.

U opakujících se proveniencí sledujeme mírnou a nezávažnou nejednotnost popisu (např. Troilova heraldického exlibris). Další drobná nejednotnost ovšem zrcadlí obecný terminologický spor: jak nazývat rukopisné majitelské vpisky, které počínají slovy „Ex libris...“ Místy užívaný termín „rukopisné exlibris“ považuji za trochu nešťastný. Je „rukopisným exlibris“ také vpisek začínající slovy „Ex bibliothecae...“ nebo „Dieses Buch gehört...“? A co pouhý podpis? A jsou-li např. v textu razítka slova „ex libris...“, jde o razítkové exlibris? Slepotiskové exlibris? Domnívám se, že termín „exlibris“ by měl být, v souladu se starší odbornou terminologickou praxí, rezervován pouze pro v knize nalepené tištěné či malované majetnické značky. Snad v případě čistě textových „exlibris“ lze uvažovat o termínu „štítek s textem...“.

Pro orientaci v katalogu slouží rejstříky umístěné na konci publikace. Rejstřík autorů obsahuje i další původce textu knihy, editory, překladatele, autory komentářů a další, a uvádí i jejich biografická data. Bylo by možné tento rejstřík ještě rozšířit uváděním dalších variant jmen, což ale autorky vyřešily odkazem na všeobecně dostupné databáze Národních autorit ČR, VD 16 a dalších. Rejstřík tiskařů, nakladatelů a knihkupců je opět odkázán na zmíněné databáze. Dalším rejstříkem je seřazení děl dle míst vydání a tiskařů. Podoba místních jmen je opět sjednocena s praxí Národních autorit, tj. v některých případech (ne všech) jsou použita česká

exonyma. Pro badatele je asi nejdůležitějším provenienční rejstřík. Zde by bylo možné uvažovat ještě o doplnění iniciálových supralibros či vpisků i v případě jejich objasnění. Myslím tím, že v rejstříku mohl být uveden např. písmenný seriál „F.G.T.A.L.“ s odkazem na osobnost F. G. Troila z Lesotho. Právě tento písmenný seriál je v jeho knihách použit celkem ojedinele a v případě dalšího nálezu (v knize bez dalších Troilových proveniencí) by mohl uživateli velmi prospět. Poslední, jazykový rejstřík nám sděluje nepřekvapivou informaci, že drtivá většina knihy byla vytištěna v latině, něco málo v němčině a italštině a výskyt ostatních jazyků je prakticky ojedinelý. Na závěr je ještě doplněna konkordance katalogových čísel, signatur Národní knihovny, původních signatur czerninské i lobkowiczské knihovny a datace tisku. Obrazová příloha obsahuje ukázky nejběžnějších provenienčních znaků czerninské knihovny, včetně jejich součástí, např. knihovny Troilovy, Slavatovy, Smiřického či Widnhagenovské, dále jsou otištěny fotografie ukázek historických katalogů.

Katalog patří mezi velmi zdařilá díla, je tedy všestranně využitelný, a zbývá jen doufat, že autorky budou ve výzkumu czerninské, ale do budoucna i lobkowiczské knihovny pokračovat stejně úspěšně.

Petr Mašek

Knihovna Národního muzea
oddělení zámeckých knihoven
Václavské náměstí 68
110 00 Praha 1